

Байовський А.П. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: *Повод Т.М.* – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВА

Метою створення будь-якого підприємства є прямий результат його діяльності, тобто прибуток який буде в майбутніх періодах. Але підприємницька діяльність пов'язане не тільки з позитивними сторонами, а й з певними ризиками, такими як: конкуренція, нечесні покупці та постачальники, вплив кон'юнктурних факторів, політики держави та інші. Подібні чинники можуть призвести до збитків, які в свою чергу протягом довгого періоду часу до банкрутства та закриття. Саме в такій ситуації подальша діяльність підприємства залежить від результативної та правильної політики фірми.

Фінансова криза на підприємстві проявляється як розбалансованість діяльності підприємства та обмеженість можливостей впливу топ-менеджерів на фінансові відносини та ситуації, що виникають. З позицій фінансового менеджменту криза підприємства полягає в його нездатності здійснювати фінансове забезпечення поточної діяльності; є наслідком накопичення в організації чи її підрозділах потенційних чинників, які здатні зупинити поточні й майбутні операції підприємства, а також стосуватися індивідів та суспільства. В результаті настання фінансової кризи через нестачу грошових ресурсів на підприємстві відбуваються збої в різних сферах діяльності (постачанні, виробництві, збуті тощо).

Так, Тарасенко І.О. визначила, що основними симптомами фінансової кризи є [1]: збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості (при тенденції до значного перевищення останньої над попередньою); збитки від різних видів діяльності; зменшення оборотності і частки грошових ресурсів; зменшення рівня оборотних активів; негативні зміни в структурі балансу.

А Шило В.П. вважає, що існує три види фінансових криз [2]. Стратегічна криза виникає в умовах зруйнованого виробничого потенціалу і відсутності довгострокових факторів успіху. Криза прибутковості виникає в умовах наявності перманентних збитків, що «з'їдають» власний капітал підприємства і призводять до незадовільно структури балансу. Криза ліквідності виникає у випадку неплатоспроможності підприємства або наявності реальної погрози втрати платоспроможності.

Між різними видами криз існують зв'язки - стратегічна криза породжує кризу прибутковості, що у свою чергу призводить до кризи платоспроможності. Закономірним результатом розвитку симптомів фінансової кризи є надмірна кредиторська заборгованість, неплатоспроможність і банкрутство підприємства.

З економічної точки зору банкрутство є неспроможністю продовження підприємницької діяльності внаслідок її економічної нерентабельності, безприбутковості. Підприємство має стільки боргів перед кредиторами і

зобов'язань перед бюджетом, що коли їх вимоги будуть пред'явлені у визначені для цього строки, то майна не вистачить для їх задоволення.

Існують два напрямки розвитку законодавства про банкрутство – так звані американська та британська моделі. За британською моделлю банкрутство розглядалось як спосіб повернення боргів кредиторам за рахунок коштів боржника та його ліквідація як суб'єкта господарювання. За американською моделлю банкрутство є причиною здійснення санації підприємства з метою його реабілітації та відновлення платоспроможності.

Боржником є суб'єкт підприємницької діяльності, неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі зобов'язання щодо сплати податків і зборів, протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх сплати. Та на всіх стадіях провадження у справі про банкрутство, банкрутом – після того, як Арбітражний суд прийме рішення про визначення боржника боржником.

Банкрутство є, як правило, наслідком спільної дії внутрішніх і зовнішніх факторів. За даними країн з ринковою економікою, стійкою економічною і політичною системою, розорення суб'єктів господарювання на 1/3 пов'язане із зовнішніми факторами (фактори на які підприємство не може впливати) і на 2/3 - із внутрішніми (фактори, які прямо чи опосередковано пов'язані із діяльністю підприємства і визначають розвиток і є результатом його діяльності).

Ініціаторами порушення справ про банкрутство можуть бути кредитори підприємства, перед якими є невиконанні зобов'язання та саме підприємство-боржник, які подають на розгляд в Арбітражний суд заяву щодо порушення справи про банкрутство. Суд приймає рішення про порушення або не порушення справ про банкрутство. У разі прийняття рішення про банкрутство суд складає список кредиторів або сенаторів – при прийнятті рішення про санацію.

Непочатенко О.О. виділила три альтернативні шляхи розвитку справ про банкрутство [3]:

1) Визнання підприємства банкрутом, а звідси ліквідація підприємства та погашення зобов'язань перед кредиторами у результаті продажу майна.

2) Мирова угода. Свого роду домовленість між боржником та кредитором стосовно відстрочки або розстрочки, списання частини боргів боржника, яке оформлюється угодою. Укладається на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство.

3) Санація, після якої приймається план санації та задовольняються претензії кредиторів за рахунок налагодження фінансово-господарської діяльності підприємства-боржника. Санація (від лат. sanare-оздоровлення, або одужання) – система економіко-організаційних заходів підвищення прибутковості та ефективності виробництва, оздоровлення фінансового стану підприємств-боржників.

Слав'юк Р.А. важливу роль віддає саме санаційному аудиту, в якому здійснюється поглиблене вивчення фінансового стану на основі розрахунку низки коефіцієнтів. Основними з них є показники платоспроможності, ліквідності, прибутковості тощо. Після отримання даних щодо фінансового

стану підприємства і причини фінансової кризи робиться висновок про доцільність чи недоцільність санації даного суб'єкта господарювання [4].

Ярошевич Н.Б. виділив наступні заходи відновлення платоспроможності підприємства [5]: реструктуризація підприємства; перепрофілювання виробництва; закриття неефективних виробництв; відстрочка або розстрочка платежів; ліквідація дебіторської заборгованості; продаж частини майна боржника; зобов'язання інвестора до погашення боргу або частини боргу боржника; звільнення працівників підприємства-боржника, які не можуть бути задіяними в процесі реалізації плану санації тощо.

У фінансовій санації існують два джерела санації на підприємстві – внутрішні та зовнішні. До внутрішніх джерел фінансової санації належать власні грошові та фінансові ресурси, які спрямовуються в першу чергу на покращення, відновлення платоспроможності та ліквідності підприємств. До зовнішніх же джерел відносяться кошти кредиторів та різні види державної фінансової підтримки.

Найефективнішим засобом відновлення платоспроможності підприємства є реструктуризація. Не варто плутати поняття «реструктуризація» та «реорганізація» тому, що «реструктуризація» є ширшим поняттям, що включає в себе заходи по реорганізації. Під реорганізацією підприємства мають на увазі припинення діяльності юридичної особи, коли її права, обов'язки і майно переходять до іншої юридичної особи. Існують чотири форми реструктуризації: реструктуризація виробництва; реструктуризація активів; фінансова реструктуризація; корпоративна реструктуризація (реорганізація).

Останнім часом у країні зберігається стійка тенденція щодо збільшення кількості фінансово нестійких підприємств. Банкрутство підприємства та його ліквідація означають не тільки збитки для його акціонерів, кредиторів, виробничих партнерів, споживачів продукції, а й зменшення податкових надходжень у бюджет, збільшення рівня безробіття, що в свою чергу може стати одним із чинників макроекономічної дестабілізації. За умови санації (оздоровлення) чи реструктуризації ці підприємства можуть розрахуватися з боргами і успішно функціонувати далі.

Література

1. Тарасенко І. О., Любенко Н. М. Фінанси підприємств : підручник. Київ : КНУТД, 2015. 360 с.
2. Фінанси підприємств : теорет.-практ. посіб. / Шило В. П., Ільїна С. Б., Доровська С. С., Барабанова В. В. Київ : Професіонал, 2006. 288 с.
5. Непочатенко О. О., Мельничук Н. Ю. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 504 с.
3. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : підручник. Київ : Знання, 2010. 550 с.
4. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств : навч. посіб. Львів : Львівська політехніка, 2009. 308 с.